

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Суми, 23 листопада 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

Школьник Інна Олександрівна,
д.е.н., професор
Сумський державний університет, м. Суми

АРХІТЕКТУРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Термін «фінансова архітектура» останнім часом активно використовується у фінансовій теорії та практиці з достатньо широким трактуванням. Слід зазначити, що з одного боку його застосовують в залежності від рівня формування фінансових відносин, а саме: на рівні світового фінансового ринку (глобальні фінансові відносини); певних регіонів – як приклад фінансова архітектура Європейського союзу, або ж в наукових дослідженнях останнім часом також вивчають фінансову архітектуру країн БРІКС; на рівні фінансових відносин, що формуються в межах окремої країни та враховують особливості національного фінансового ринку; та на рівні окремих підприємств, тобто на мікрорівні. В кожному з цих випадків, фінансову архітектуру можуть розглядати як з точки зору суб'єктного підходу, так і з точки зору її об'єктів. Так, коли мова йде про світову чи регіональну фінансову архітектуру, то як правило досліджується або система фінансових регуляторів (інститутів) та їх взаємодія між собою, або ж світова валютна система та ключові тенденції, які можуть привести до її зміни, особливо в частині використання криптовалюти. Крім того як фінансову архітектуру досить часто розглядаються моделі функціонування фінансових ринків, маючи на увазі банкоцентричність, чи орієнтованість на фондовий ринок, а також останнім часом все більшої популярності набирає також і ісламська модель організації фінансових відносин. Такий підхід використовують для дослідження стану

національних фінансових ринків. Що ж стосується мікрорівня, то як правило під фінансовою архітектурою підприємства розуміють взаємодію трьох базових елементів, які визначають фінансові відносини – структури капіталу, структури власності та стану корпоративного управління.

В даному випадку розглядається фінансова архітектура, що формується в Україні, її стан та тенденції. В цьому контексті слід зазначити, що протягом останніх десяти років відбулись значні зміни у розвитку фінансового ринку України (табл.1) і наразі можна говорити про складність фінансових процесів.

Таблиця 1 – Показники архітектури фінансового ринку України

Показники	Рік								
	008	009	010	011	012	013	014	015	016
Співвідношення активів банків до ВВП, разів	0,98	0,96	0,90	0,80	0,80	0,88	0,84	0,63	0,53
Співвідношення активів банків та ринкової капіталізації, разів	0,85	,65	,63	,84	,07	,10	,88	9,74	4,29
Співвідношення активів банків та небанківських фінансових установ, разів	7,68	7,25	5,72	8,87	0,95	0,61	9,36	8,06	8,17
Співвідношення активів фінансових посередників до ВВП	1,03	1,02	0,95	0,84	0,87	0,96	0,93	0,71	0,59
Коефіцієнт фінансової глибини	0,37	0,35	0,39	,372	,403	,459	,429	,359	,331

Показники	Рік								
	008	009	010	011	012	013	014	015	016
Коефіцієнт ліквідності фондового ринку	0,35	9,27	9,19	12,04	9,14	5,38	5,10	4,19	8,87
Коефіцієнт ліквідності біржового фондового ринку	0,44	0,31	0,78	1,31	0,95	1,49	0,35	4,50	2,05
Співвідношення ринкової капіталізації до ВВП	9,00	2,60	5,90	13,70	9,66	1,43	29,21	3,21	0,82
Частка загальної заборгованості по кредитам	2,30	9,40	1,20	9,60	8,90	7,70	13,50	2,10	4,22
Кількість банків	84	82	76	176	76	80	163	17	6
Кількість страхових компаній	69	50	56	442	14	07	382	61	10
в т.ч. «pop-life»	96	78	89	378	52	45	325	12	71
в т.ч. «life»	3	2	7	64	2	2	57	9	9

Складено автором за даними НБУ, НКЦПФР, Нацкомфінпослуг

Ключовими фінансовими посередниками в Україні є банки, розмір їх активів станом на кінець 2016 року більше ніж у 8 разів перевищує розмір активів небанківських фінансових установ. Водночас необхідно підкреслити суттєву негативну тенденцію щодо значного зниження цього показника протягом періоду після світової фінансової кризи 2008 року більше ніж в два рази. При цьому це відбувається на фоні скорочення як кількості банків, так і кількості страхових компаній. Особливо слід

відзначити негативну тенденцію щодо скорочення кількості страхових компаній, що здійснюють страхування життя, порівняно з 2008 роком на 47 %. Проблема полягає в тому, що ці страхові компанії генерують «довгі» гроші для економіки, а отже створюють сприятливі умови для інвестиційного процесу та економічного зростання. Слід зазначити, що в банківському секторі спостерігається різке зростання частки державних банків, які на сьогодні акумулюють більше 50 % активів всієї банківської системи України. Крім того маємо також негативну тенденцію щодо співвідношення активів банків та ВВП країни, яке, починаючи з 2013 року демонструє стійку тенденцію до зниження і, майже з 0,9 скоротилось до 0,5. Певною мірою така ситуація обумовлена процесами очищення банківської системи, оскільки кількість діючих банків за період з 2008 року скоротилась майже в двічі. Але виведення банків з ринку наразі не дало позитивного ефекту, оскільки при цьому і частка загальної заборгованості по кредитах зросла кардинально та становить майже четверту частину від обсягу наданих кредитів. Зрозуміло, що проблема криється не лише у фінансовому ринку, адже він віддзеркалює стан економіки країни в цілому, в тому числі і підприємств реального сектору економіки.

Стосовно стану фондового ринку, то він також суттєво втрачає оберти, що підтверджує показник ринкової капіталізації та її частки у ВВП країни, порівняно з 2008 роком він скоротився більш ніж в 9 разів, а порівняно з 2013 та 2014 в 20 разів. Причиною цього є в тому числі заходи Національної комісії з цінних паперів та фондовому ринку України щодо очищення фондового ринку від «смітникових» цінних паперів. Є сподівання щодо того, що прийняття Верховною Радою України Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій

емітентами цінних паперів)» зробіть ринок більш прозорим та інвестиційно привабливим. На фоні негативної тенденції щодо більшості показників, що характеризують стан фінансового ринку Україні суттєво вирізняється показник ліквідності фондового ринку, який у 2016 році продемонстрував суттєве зростання. Водночас це зростання обумовлене в першу чергу емісією облігацій внутрішньої державної позики, здійсненої для докапіталізації державних банків, в тому числі ПАТ КБ «Приватбанк», отже суттєве нарощення ліквідності ринку обумовлене в даному випадку зростанням частки державного боргу.

В цілому підводячи підсумок можна стверджувати, що в Україні відбувається суттєве стискання активів фінансового ринку в усіх його сегментах: банківському, фондовому та в сегменті надання фінансових послуг, в першу чергу в страхуванні, яке після банківського сегменту є найбільшим сегментом, в якому сконцентровані небанківські фінансові установи.

УДК: 658.14/.17+330.14

Школьник Інна Олександрівна,

д. е. н., професор,

Ткаченко Аліна Юріївна,

студентка,

Сумський державний університет, м. Суми

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ДЕФІНІЦІЇ ПОНЯТТЯ «КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА»

Капітал – це економічна категорія, яка відома давно, але отримала новий зміст в умовах ринкових відносин. Як головна економічна база створення і розвитку